

Κεντροαριστερά και Οικονομική Πολιτική

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, σε συνδυασμό με την περιβόητη και μάλλον δαιμονοποιημένη παγκοσμιοποίηση, θέτει συχνά το καίριο ερώτημα: ποια είναι η σχέση της οικονομίας με την πολιτική και ποια μπορεί να είναι τα όρια μιας ανεξάρτητης οικονομικής πολιτικής σε εθνικό ή, ακόμη, και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σε έναν κόσμο όπου τα οικονομικά σύνορα καταργούνται με εντυπωσιακή ταχύτητα;

Το ερώτημα αυτό αποκτά έναν πολύ συγκεκριμένο και επίκαιρο χαρακτήρα λόγω της συμμετοχής σοσιαλιστικών και σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων στις κυβερνήσεις της μεγάλης πλειονότητας των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερα μάλιστα σε μια περίοδο που οι οικονομικοί δείκτες στην Ευρώπη στρέφονται προς την ύφεση.

Σήμανε άραγε το τέλος της λεγόμενης οικονομικής ορθοδοξίας (ή μονόδρομης σκέψης, όπως την αποκαλούν οι Γάλλοι πολέμιοι του νεοφιλελευθερισμού) που είχε επικρατήσει από τις αρχές της περασμένης δεκαετίας; Ή μήπως τα περιθώρια για μια νέα οικονομική πολιτική είναι πολύ στενά;

Ας δούμε πρώτα πολύ σύντομα τι έγινε τα τελευταία χρόνια στην ΕΕ. Το πρόγραμμα της εσωτερικής αγοράς που υιοθετήθηκε στα μέσα της περασμένης δεκαετίας υπήρξε απόλυτα σύμφωνο με τη λεγόμενη οικονομική θεωρία της προσφοράς, τη μεγαλύτερη έμφαση στον ανταγωνισμό και το νέο ρόλο του κράτους, που στηρίζεται βασικά σε ευέλικτους ρυθμιστικούς κανόνες και όχι πλέον σε μια προσπάθεια άμεσου ελέγχου της παραγωγής, όπως συνέβαινε συχνά στο παρελθόν. Όλα αυτά είναι αλήθεια.

Όμως, το πρόγραμμα της εσωτερικής αγοράς αποτελούσε και μια απάντηση στην παγκοσμιοποίηση, το άνοιγμα των αγορών και την ανάγκη των Ευρωπαίων να ανακτήσουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των προϊόντων τους.

Κάτι ανάλογο συνέβη και με την ΟΝΕ. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η συνθήκη του Μάαστριχτ, που έθεσε τις πολιτικές και νομικές βάσεις για την ΟΝΕ, αποτελεί κατεξοχήν έκφραση της οικονομικής ορθοδοξίας της εποχής της: η νομισματική πολιτική δεν μπορεί να έχει παρά ένα μόνο στόχο, δηλαδή την επίτευξη νομισματικής σταθερότητας, ενώ για τη δημοσιονομική πολιτική η αποκλειστική σχεδόν έμφαση είναι στη μείωση των ελλειμμάτων και όχι βεβαίως στην ευέλικτη χρήση της με στόχο να επηρεάσουν οι κυβερνήσεις τη συνολική ζήτηση.

Όταν υπογράφηκε η συνθήκη του Μάαστριχτ, οι θεωρίες του Κέυνς θεωρούνταν σίγουρα παλιομοδίτικες.

Και στην περίπτωση όμως της ΟΝΕ, η νέα οικονομική ορθοδοξία δεν εξέφραζε απλώς μια μεταστροφή στο ιδεολογικό πεδίο. Θα πρέπει να θυμηθούμε τη μεγάλη συσσώρευση δημόσιου χρέους, σε συνδυασμό με την απελευθέρωση των χρηματαγορών, που καθιστούσε πιο δύσκολη (και πιο δαπανηρή) τη χρηματοδότηση των ελλειμμάτων και την εξυπηρέτηση του χρέους.

Αλλά και κάτι ακόμη πολύ σημαντικό: η ιδιαίτερη έμφαση στη νομισματική σταθερότητα εκφράζει επίσης και μια νέα δημογραφική πραγματικότητα στις αναπτυσσόμενες χώρες της Δύσης, δηλαδή τη γήρανση του πληθυσμού και τη μεγάλη αύξηση του αριθμού των συνταξιούχων που πλήττονται από τον πληθωρισμό περισσότερο από άλλες κατηγορίες του πληθυσμού.

Αντιμέτωπες με την αυξανόμενη ανεργία και το δυσβάστακτο κόστος της πολιτικής παροχών στις νέες οικονομικές συνθήκες, οι κυβερνήσεις της κεντροδεξιάς που κυριαρχούσαν μέχρι πριν λίγα χρόνια στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης προσπάθησαν, με λιγότερο ή

περισσότερο ζήλο ανάλογα με την περίπτωση, να καταστήσουν πιο ευέλικτη την αγορά εργασίας.

Όσο για το κράτος πρόνοιας, αντιμετώπισαν με ιδιαίτερη αμηχανία, λόγω του πολιτικού κόστους, την όποια προοπτική ριζικών αλλαγών, παρά τις έντονες παραινήσεις των νεοορθόδοξων οικονομολόγων. Ταυτόχρονα όμως, η ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική έμενε κυρίως στα λόγια.

Η πολιτική ισορροπία τώρα άλλαξε. Ήλλαξε και η οικονομική συγκυρία. Πόσο άραγε θα αλλάξει και η οικονομική πολιτική; Η ΟΝΕ θα μπορούσε να είναι η ευρωπαϊκή απάντηση στην εγγενή αστάθεια των διεθνών χρηματαγορών, διευρύνοντας ταυτόχρονα τις δυνατότητες άσκησης ενεργού μακροοικονομικής πολιτικής στο ευρωπαϊκό επίπεδο, κάτι το οποίο δεν είχε προβλεφθεί από τους συντάκτες της συνθήκης του Μάαστριχτ.

Περιθώρια για κάπως πιο χαλαρή δημοσιονομική πολιτική, με έμφαση στις δημόσιες επενδύσεις και με την προϋπόθεση αποτελεσματικού συντονισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο, φαίνεται να υπάρχουν. Καλό θα ήταν να χρησιμοποιηθούν, ιδιαίτερα αν υπάρξει χειροτέρευση της οικονομικής συγκυρίας.

Και μάλλον έφθασε η ώρα για περαιτέρω μείωση των ευρωπαϊκών επιτοκίων, εφόσον πλέον ο πληθωρισμός στις χώρες-μέλη της ΟΝΕ βρίσκεται σήμερα κάτω από το 1%, ενώ τα σύννεφα της οικονομικής ύφεσης γίνονται ολοένα και πιο βαριά στον ευρωπαϊκό ουρανό.

Θα μπορέσει να υπάρξει αποτελεσματικός συντονισμός νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο ανάμεσα σε συντηρητικούς τραπεζίτες και σοσιαλδημοκράτες υπουργούς οικονομικών, ακόμη και χωρίς τον κ. Λαφονταίν που έδειχνε να προκαλεί απωθητικές αντιδράσεις στους τραπεζίτες της Φρανκφούρτης αλλά και σε αρκετούς ευρωπαίους συναδέλφους του;

Και χωρίς όμως τον κ. Λαφονταίν, η φορολογική εναρμόνιση θα παραμείνει πιθανότατα ως βασικό θέμα στην ευρωπαϊκή ημερήσια διάταξη. Σκόπιμο θα είναι να προχωρήσει με στόχο να μειωθεί η απώλεια φορολογικών εσόδων λόγω ανταγωνισμού των χωρών για την προσέλκυση κεφαλαίων.

Αλλά μιλάμε μόνο για ελάχιστα όρια και για πολύ συγκεκριμένους φόρους, όπως ο φόρος των καταθέσεων. Όσο για την αναδιανεμητική πολιτική στο ευρωπαϊκό επίπεδο, κυρίως μέσω των διαρθρωτικών ταμείων, ο συμβιβασμός που επιτεύχθηκε πρόσφατα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου είναι πολύ σημαντικός. Αμφιβάλλω όμως πολύ αν το τελικό αποτέλεσμα είχε μεγάλη σχέση με την ιδεολογική ταυτότητα των εθνικών κυβερνήσεων.

Μάλλον αφελείς ήταν όσοι έδειξαν να εκπλήσσονται όταν η νέα κυβέρνηση Σοσιαλδημοκρατών και Πρασίνων στη Γερμανία προσπαθούσε να μειώσει τις δαπάνες μέσω των διαρθρωτικών ταμείων και συνάμα τη δική της συνεισφορά στον Κοινοτικό προϋπολογισμό.

Προφανώς οι Γερμανοί σοσιαλδημοκράτες (αλλά και οι άλλοι) προτιμούν να ξοδεύουν για κοινωνικές και άλλες παροχές στη χώρα τους και όχι για την κατασκευή της Εγνατίας.

Ήλωστε ο κ. Σρέντερ δεν εκλέγεται με ψήφους των Θεσσαλονικιών. Ήρα και η αναδιανομή στην Ευρώπη συνεχίζει να έχει καθαρά διακρατικό χαρακτήρα.

Το πιο δύσκολο και κρίσιμο συνάμα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα κόμματα της κεντροαριστεράς στην εξουσία σχετίζεται με τις αγορές εργασίας και την κοινωνική πολιτική.

Εδώ, τα θέματα είναι πολύ ευαίσθητα και ιδεολογικά φορτισμένα, ενώ πολλά από τα παλιά πολιτικά δόγματα δεν αντέχουν πια στο μικροσκόπιο της εμπειρικής έρευνας.

Η κρατική παρέμβαση στην αγορά εργασίας, αποδεικνύεται ότι προστατεύει συχνά τους έχοντες εργασία εις βάρος όμως του αυξανόμενου αριθμού των ανέργων. Ποια είναι τότε η δεξιά και ποια η αριστερή πολιτική, εφόσον συνεχίζουμε να χρησιμοποιούμε τους παραδοσιακούς όρους;

Στο χώρο αυτό, οι όποιες αλλαγές θα αποφασισθούν κυρίως σε εθνικό και όχι σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Θα οδηγήσουν πιθανότατα σε μια πιο ευέλικτη αγορά εργασίας σε συνδυασμό με φορολογικά μέτρα και κοινωνικές παροχές υπέρ των χαμηλόμισθων. Θα δώσουν μεγαλύτερη έμφαση σε πολιτικές επαγγελματικής κατάρτισης και διά βίου εκπαίδευσης.

Το κράτος πρόνοιας γενικότερα θα τεθεί αργά ή γρήγορα σε νέες βάσεις. Όσο όμως δεν υπάρχει ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, η κοινωνική πολιτική θα ασκείται κυρίως από τις εθνικές κυβερνήσεις και όχι από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.

Αν δεχθούμε ότι το βασικό στοιχείο που χαρακτηρίζει πλέον τη σοσιαλδημοκρατία είναι η σημασία που δίνει στην κοινωνική αλληλεγγύη, τότε το κύριο πρόβλημα τίθεται ως εξής:

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, σε συνδυασμό με την ταχύτατη παγκοσμιοποίηση των αγορών, έχει συμβάλει στην αλλαγή της ισορροπίας μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας. Το κεφάλαιο έχει μεγάλη διεθνή κινητικότητα, ενώ η παραδοσιακή εργασία έχει πολύ μικρή.

Αυτή η αλλαγή μεταφράζεται ήδη σε αύξηση των ανισοτήτων στο εσωτερικό των χωρών, είτε ως αύξηση της εισοδηματικής ψαλίδας (στη Μ. Βρετανία, για παράδειγμα) είτε ως αύξηση της ανεργίας στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες.

Τα περιθώρια για την άσκηση του αναδιανεμητικού και ρυθμιστικού ρόλου του κράτους έχουν περιορισθεί, ενώ οι ευρωπαϊκοί θεσμοί είναι ακόμη πολύ αδύναμοι πολιτικά για να υποκαταστήσουν τις εθνικές κυβερνήσεις στο ρόλο αυτό.

Αυτό είναι το κύριο πολιτικό πρόβλημα σήμερα στο οποίο καλείται να δώσει λύση η ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία (ή κεντροαριστερά, για όσους προτιμούν αυτόν τον όρο).

Και η λύση δεν πρόκειται να βρεθεί μόνον στα παλιά ιδεολογικά κιτάπια.

* Το *Civilitas.GR* και ο «ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ» προτίθενται να απομακρύνουν το κείμενο αυτό από την Ιστοσελίδα τους, εάν η αναδημοσίευσή του προσβάλλει κεκτημένα πνευματικά ή εμπορικά δικαιώματα (info@civilitas.gr)